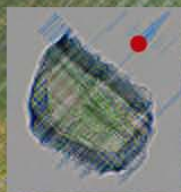

Danske småøer

Naturhistorisk Museum, Auditoriet
Lørdag d. 20. marts kl. 12.30-18

Temadag om danske småøer

d. 20 marts 2010

Program

KL. 12.30 Ankomst

KL. 13.00-13.05 Velkomst

Kl. 13.10-13.30

Bent Odgaard: Ø-historier – en geologisk vinkel

Øer kan opstå på spektakulære måder som Surtsey ved Island i 1963 men de danske øers historie hænger især sammen med ændringer i havspejl (eustasi) og landhævninger/-sænkninger (isostasi). På grund af disse ændringer har nogle danske øer en særegen historie, hvor f.eks. Bornholm flere gange indenfor de seneste 15,000 år skiftet mellem landfast og ø-tilstand.

Isolationen af de danske øer for ca. 9-8000 år siden har haft betydelige konsekvenser for populationer af organismer med ringe spredningspotentiale.

Kl. 13.30-13.50

Henning Adersen og Lisbet Løvendal: Øbiogeografisk teori: Kan det benyttes på danske småøer?

MacArthur og Wilson fremsatte i 1967 deres øbiogeografiske ligevægtsteori (Equilibrium Theory of Island Biogeography, ETIB). Teorien fik meget stor betydning for den økologiske og biogeografiske forskning. Den forklarer hvorledes artsantallet på øer kan forventes at variere med øernes areal, isolationsgrad og den artspulje, øerne befolkes fra. Forklaringsmodellen er, at artsantallet er en ligevægt mellem indvandring og udvandring af arter.

I langt de fleste tilfælde er der overensstemmelse med ETIBs forudsigelser og artstallene – men for at dette kan tages som en bekræftelse for teoriens gyldighed kræves det, at man derudover kan vise at der foregår indvandring og udvandring som forudsat i ETIB. Det kræver gentagne undersøgelser over en vis tid.

Selv om vi i Danmark har et utal af småøer, er der meget få undersøgelser af sammenhængen mellem artsantal og areal og isolation, og endnu færre øer er undersøgt mere end en gang. En af undersøgelserne er fra Isefjordssystemets småholme, hvis flora blev grundigt inventeret i 1980'erne. Inventeringerne blev gentaget i 2007. Ved foredraget vil resultaterne blive fremlagt og de vil blive diskuteret i relation til ETIB og andre forklaringsmodeller. Foredraget vil i høj grad bygge videre to artikler i Flora og Faunas særnummer fra 2003 om øer: FF 109 side 57-62 og 71-79. PDF-filer af artiklerne kan fremsendes ved henvendelse til ADSER@BIO.KU.DK.

Kl. 13.50-14.10

Bo Pagh Schultz: Furs fossiler

Limfjordsøen Fur har sine helt egne særegne historier bl.a. moler. To steder i Danmark er indstillet til verdensnaturarv, en er molerets unikke kystfacader. Alle geologiens hoveddiscipliner ses: fossiler, vulkanisme, istid, kystformning, aflejring. Molerets viser spor fra en ekstrem global opvarmning på Kloden for 55 millioner år siden. Denne drevet frem af vulkansk kulraft og global bundvending, hvor alt efter eventen atter blev "normalt". Dette og muligheden for selv at opleve jordlaget og fossilerne har enorm betydning for Furs (og Mors) turisterhverv, samt placering i den nationale bevidsthed.

Kl. 14.10-14.30 Pause

Kl. 14.30-14.50

Pauline Asingh: Marsk Stig og de fredløse på Hjelm

Kl. 14.50-15.10

Jens Gregersen: Vorsø og fuglene

Da Vorsø blev reservat i 1928 fandtes der ikke mange ynglefugle som ikke også fandtes på fastlandet. Der har nogenlunde konstant ynglet omkring 50 fuglearter på Vorsø, men der er sket en del ændringer gennem de godt 80 år øen har været reservat, ikke mindst da landbruget endeligt ophørte i 1978.

Kolonirugere som Skarv, Fiskehejre og Råge invandrede og småfugle som foretrækker åbent land tiltog. I takt med successionens fremmarch er habitaterne blevet tættere, og der er nu et tegn på, at nogle arter vil forsvinde, fordi øen bliver mere og mere ensartet. Det var kulturlandskabet som indeholdt største tæthed og flest forskellige arter på øen.

Kl. 15.10-15.30

Aase Gøthgen: Naturforhold på Orø

Orø ligger i Isefjorden og er for størstedelens vedkommende opdyrket. Langs kysten ligger der nogle meget interessante botaniske områder med forskellige biotoper, bl.a. klinter, strandenge og orkidevæld. I forbindelse med Atlas Flora Danica har jeg inventeret 3/4 af øen og har derfor et stort kendskab til øens flora.

Kl. 15.30-15.50

Frank Jensen: De Groote Mandrank

Mange af de danske småøer opstod som følge af den værste stormflod, der har ramt Danmark i historisk tid. I 1362 var der en stormflod som fjernede så store landmasser at Vadehavsøerne tabte forbindelsen med fastlandet og blev til øer. Der er ikke bevaret meget kildemateriale om naturkatastrofen, men Frank Jensen fra Naturhistorisk Museum giver et bud på hvad det var der skete.

Kl. 15.50-16.10 Pause

Kl. 16.10-16.30

Jens Redersen: Er en ø en ø, og hvor mange øer er der så i Danmark?

Danmark er et blødt sedimentland med små vanddybder, lang kystlinie, stedvist beskyttet, stedvist eksponeret. Derfor modelleres kystlinie, øer og havbund konstant. Via eksemplet Vrinners Ø fortælles om naturens dynamiske processer, menneskets indflydelse samt juraen om øers kommen og gåen. Derfra belyses også det simple men vanskelige spørgsmål om antallet af øer i Danmark.

Kl. 16.30-16.50

Christian Lange: Svampe på øerne i Stavns Fjord

Har øer nogle svampe at byde på? Kun få personer forestiller sig nok at de danske småøer også kan have noget spændende mykologisk at byde på. Men dette er faktisk tilfældet. I flere sammenhænge har de danske småøer vist sig at kunne byde ind med gedigne overraskelser fra svampeverdenen.

Kl. 16.50-17.10

Søren Tolsgaard: Faunaen på Anholt

Anholt har i flere tusind år været den mest isolerede danske ø, hvilket i høj grad påvirker faunaen. Mange arter har ikke kunnet sprede sig hertil fra fastlandet, mens nogle af de tilstedeværende arter udfylder usædvanlige nicher. Afvigende former har udviklet sig og også øens landskaber undergår store forandringer.

Kl. 17.10-17.30

Henry Larsen: Småøernes nutid og fremtid

Sammenslutningen Af Danske Småøer arbejder for at sikre et levedygtigt samfund på småøerne. Trods hårde odds er det lykkedes at standse affolkningen. Men det er, og det vil fortsat være en udfordring, som kræver stort engagement fra ildsjælene på øerne.

Kl. 18.00- Buffet for de tilmeldte

Temadagen er arrangeret i samarbejde mellem de lokale grønne foreninger: Danmarks Naturfredningsforening, Botanisk Forening, Naturhistorisk Forening for Jylland, Jysk Forening for Naturvidenskab og Østjysk Biologisk Forening.